

Tietovarantokuvaus: Fennica

KAKSOISKAPPALE

Kopio tästä sivusta on julkaistu Datakatalogissa, [Tietovarantokuvaus: Fennica](#). Suorat muokkaukset sinne. Keskustelu täällä.

- [Nimi](#)
- [Koko](#)
- [Formaatti](#)
- [Lisenssi](#)
- [Kuvaus](#)
 - [Kansallisbibliografiaan kuuluvat julkaisut](#)
 - [Bibliografian ulkopuolelle jäävät julkaisut](#)
 - [Puutteet](#)
- [Kartunta](#)
- [Miten tietovaranto on muodostettu](#)
 - [Kansallisbibliografian kuvailun ominaispiirteitä](#)
 - [Taulukko muuttuneista käytännöistä ja katteesta](#)
- [Henkilöiden ja yhteisöjen kuvailu](#)
- [Asiasanoitus](#)

Nimi

Fennica - Suomen kansallisbibliografia

Koko

Noin 1M MARC-tietuetta, tai noin 40M RDF tripleä

Formaatti

Fennica tuotetaan marc 21 formaatissa RDA kuvailusäännösten mukaisesti

Lisenssi

<http://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/>

Kuvaus

FENNICA-tietokanta - Suomen kansallisbibliografia on suomalaisen julkaisuutannon tietovaranto. Sitä tuotetaan Kansalliskirjastossa. Nykyään tietokannan sisältö pohjautuu vuoden 2008 lakiin kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071433>. Sen mukaan Kansalliskirjaston tehtävänä on ottaa vastaan ja säilyttää Suomessa valmistetut lain määrittelemät painotuotteet ja tallenteet, jotka on tarkoitettu yleisölle levitettäväksi. Verkkoaineiston osalta säilytysvelvollisuus on valikoivaa eikä julkaisijoilla ole aineiston luovutusvelvollisuutta muutoin kuin Kansalliskirjaston erillisestä pyynnöstä

Suomen kansallisbibliografia sisältää kuvailutietoja seuraavasti:

- suomalaiset kirjat vuodesta 1488
- sarja-aineistot, mm. lehdet vuodesta 1771
- kartat 1540-luvulta lähtien
- audiovisuaaliset aineistot
- verkkoaineistot n. vuodesta 2008
- digitoituja vanhoja aineistoja
- pienpainatekokoelman aiheenmukaiset ryhmäluettelot
- verkkosivujen teemakeräyksiä tehtyjä ryhmäkuvailuja vuodesta 2008
- kustantajien ennakotiedot tulevista julkaisuista.

Kansallisbibliografiaan kuuluvat julkaisut

Kansallisbibliografiaan sisällytettyjen aineistojen valintaperiaatteet ovat vaihdelleet eri aikoina, eikä valintakriteerejä ole tarkasti dokumentoitu. Kansallisbibliografian aineisto on aina rajattu ensisijassa Suomessa julkaistuihin aineistoihin. Lisäksi Suomalaisen kirjallisuuden ensimmäisestä osasta lähtien (1544-1877) on lisätty mahdollisuuksien mukaan myös ulkomailla painettu suomenkielinen kirjallisuus, suomalaisten tekijöiden ulkomailla julkaistu sekä Suomea koskeva kirjallisuus (Ulko-Fennica).

Kansallisbibliografiaan valittavan aineiston nykyiset kriteerit perustuvat 1970-luvun kansainvälisiin IFLA-suosituksiin sekä Unescon tilastomäärittelyihin. Valinnan ulkopuolelle on jäänyt ns. pienpainateaineisto, joka sisältää lyhytaikaiseen käyttöön tarkoitettuja ja verrattain nopeasti uusiutuvia painotuotteita ja jotka usein ovat myös sivumäärältään vähäisiä. Bibliografian vanhimpaan osaan sisältyy paljon sellaisia - varsinkin sivumäärältään pieniä - julkaisutyppejä, joita ei enää ole katsottu kuuluvan kansallisbibliografiaan.

Bibliografian ulkopuolelle jäävät julkaisut

Kansallisbibliografian ulkopuolelle jäävä aineisto eli pienpainatteet on kuvailtu kokoelmina aiheiden mukaan. Eri tyyppisten pienpainatteiden silsällöistä on olemassa päivittyvä, mutta historian säilyttävä aakkosellinen listaus alkaen 1990-luvulta. Aineistoryhmiä, joissa eniten vaihtelevuutta pienpainatteiden ja luetteloidun kokoelman välillä ovat vuosikertomukset, kunnalliskertomukset, kiertokirjeet, sääntökokoukset, pienet kirjaset, sarja-aineistot, osa, jäsenluettelot, hinnastot, näyttelyluettelot, ohjelmat, eripainokset ja monistheet. Kappalekohtaisella tasolla pienpainatteiden luettelointia ei ole tehty. Tästä periaatteesta poiketen digitoidut n. 8000 digitointia pienpainatetta on luettelointi Fennicaan nimeketasolla.

Suomalainen musiikkiaineisto, nuotit ja äänitteet, eivät ole mukana Fennicassa, vaan ne on luettelointi Kansallisdiskografiaan eli Viola-tietokantaan.

Puutteet

Tietokannasta puuttuu vuosien 1810-1977 kokoelman aineistosta arviolta n. 20 000 pääosin ruotsinkielisen julkaisun tiedot. Ne löytyvät ainoastaan Kansalliskirjastossa olevasta FENNICA-kortistosta.

Kirjahistorian tutkimisen kannalta tulee huomioda, että vuoden 2008 jälkeen kansalliskokoelmaan ei enää oteta muuttumattomia lisäpainoksia ja ne eivät siis näy myöskään kuvailutiedoissa.

Tietokannassa on myös nimekkeitä joista ei ole kappaletta kansalliskokoelmassa. Kansalliskokoelmasta puuttuvien yksittäisten monografioiden luettelointitiedoissa lukee *Puuttuu kansalliskokoelmasta*. Lehtien puuttuvat numerot käyvät ilmi vuoteen 2014 ulottuvasta numeroinnista, siitä eteenpäin ei kirja puuttuvia numeroita, eikä tiedetä ilmestyykö lehti enään.

Kartunta

Kansallisbibliografiaan saadaan kustantajilta ennakotiedot ilmestyvistä kirjoista ennen kirjojen ilmestymistä. Yli sadan suurimman kaupallisen kustantajan painetun kirjatutannon kuvailutiedot ovat valmiit 1-2 päivän sisällä julkaisupäivästä. Ei-kaupallisen painetun aineiston kuvailunopeus vaihtelee riippuen vapaakappaleuuvutuksista.

E-kirjojen kuvailuprosessia uusitaan parhaillaan (2017-2018). Uusien käytäntöjen myötä kaupallisten aineistojen kuvailutiedot saadaan e-kirjojen luovutusten yhteydessä ja sellaisinaan ne ovat astetta laadukkaampia kuin ennakotiedot. Aineistojen käytettävyyden kannalta ne ovat jo valmiita. Ajantasaisuutensa puolesta suurimpien kustantajien tietueet saadaan tietokantoihin yhtä nopeasti kuin painettujenkin aineistojen tietueet.

Miten tietovaranto on muodostettu

Ensimmäisen painetun bibliografian Suomessa julkaistuihin kirjoista laati F. W. Pipping: *Förteckning öfver i tryck utgifna skrifter på finska* = Luettelo suomeksi prätättyistä kirjoista. Helsingfors 1856-1857. Suomalaisen kirjallisuuden seura julkaisi vuodesta 1878 alkaen aakkosellisen ja aiheenmukaisena vuosiluettelona uusien suomalaisten julkaisujen luetteloa nimellä Suomalainen kirjallisuus. Vuosiluettelon julkaisijaksi vaihtui Helsingin yliopiston kirjasto vuonna 1944 ja se jatkoi julkaisemista vuoteen 1994. Suomen ensimmäinen ruotsinkielisen kirjallisuuden bibliografia *Katalog öfver den svenska litteraturen i Finland* kattaa vuodet 1886-1938. Vuodesta 1939 eteenpäin kansallisbibliografia on sisältänyt kaiken kielisen kirjallisuuden, mitä Suomessa on julkaistu.

Kansalliskokoelman kokoelmaluettelot vuosilta 1827-1976 siirrettiin manuaalisesti Fennica-tietokantaan Kotkan konvertointikeskuksessa. Työ valmistui 1998.

Kansallisbibliografian kuvailun ominaispiirteitä

Kansallisbibliografisessa kuvailussa pyritään yhdenmukaisuuteen pitämällä yllä tietueiden tasalaatuisuutta. Koska kansallisbibliografian historia on pitkä, se ei ole voinut välttää eri aikoina vallinneista luettelointikäytännöistä, mikä näkyy Fennicassa erilaisina historiallisina kerrostumina. Fennicassa oleva tietosisältö ei ole kaikinpuolin yhtenäistä, sillä aineistoja on aikojen kuluessa kuvailtu erilaisilla kuvailusäännöillä.

Kansalliskirjasto on digitoinut ja julkaissut painettujen suomalaisen kirjallisuuden luetteloiden esipuheet ja johdannot aina silloin kuin vallitseviin luettelointikäytäntöihin on tullut muutoksia. Aineistot löytyvät Doria-julkaisuarkistosta, <http://www.doria.fi/handle/10024/135025> (kokoelma täydentyy vuoden 2018 aikana)

Taulukko muuttuneista käytännöistä ja katteesta

Alkaen	asti	
1488		Suomenkieliset monografiat on kuvailtu
1540	1973	Suomessa julkaistut kartat, 1974 alkaen kuvailtu suurelta osin
1771		Lehdet ja muut sarja-aineistot
1771	2014	Lehtien ilmestymisvuodet luetteloidaan
1901		on kuvailtu myös Ulko-Fennicaa
1906	2010	kunnalliskertomukset sekä maanviljelysseurojen vuosikertomukset.
1933		Suomenkielisten lisäksi myös muut paitsi ruotsinkieliset on luetteloitu
1939		Kaiken kieliset Suomessa julkaissut teokset mukaan lukien ruotsinkieliset julkaisut
1944		Kyrilliset kirjaimet translitteroidaan
1972		Suomalaisten tekijöiden elinvuodet otetaan käyttöön, lisätty myös takautuvasti
1972		ISBN-tunnukset otetaan käyttöön
1975/76		Lehtien ISSN-tunnukset otetaan käyttöön. Tunnuksia on annettu myös takautuvasti.
1978		Luettelointi siirtyy ATK-aikaan
1981		Audiovisuaalinen aineisto: äänilevyt, C-kasetit, diakuvat, piirtoheitinkalvot ja filmikortit on otettu mukaan kuvailuun.
2006		Verkkoarkiston teemakehykset kuvaillaan
2008		E-aineistot on otettu mukaan kuvailuun
2015		Tietokonepelit on otettu mukaan kuvailuun
2016		Kuvailutyö tehdään RDA:n mukaan: Merkitään yhteistyössä tehdyn julkaisun kaikki tekijät, jolloin ensin mainitusta tulee päähakuelementti (aiemmin yli kolmen tekijän yhteisteoksessa nimekkeestä tehtiin päähakuelementti - samoin yleensä vain kolme ensimmäistä tekijää merkittiin), merkitään sisältö-, media- ja tallennetyypit, aiempaa laajemmin merkitään ekspression ja toimijoiden väliset suhteet (funktiot), kuvailua ohjaa metatietosanasto lisäksi vielä julkaisun ilmestymis-, paino- ja copyright vuodet merkitään.

Henkilöiden ja yhteisöjen kuvailu

Kansallisbibliografian tietueisiin sisältyvistä henkilö- ja yhteisönimille on muodostettu auktoriteettinen nimimuoto. Kansalliskokoelman vanhimman fennica-kirjallisuuden yhteen koonneessa Suomen kansallisbibliografia 1488-1700 (1996) nimimuotovalinnat perustuvat pääasiassa painettujen lähteiden, matrikkeleiden sekä bibliografioiden tarjoamiin nimivariaatioihin. Myös henkilöiden virkauraa sekä syntymä- ja kuolinaikoja koskevat tiedot pohjautuvat matrikkeleiden tietoihin. Vain poikkeustapauksessa henkilöä on pyritty jäljittämään painamattoman lähdemateriaalin avulla. Periaatteena nimimuodon valinnassa on käytetty kriteerinä sitä, että nimimuoto ei saa aiheuttaa henkilöiden sekaantumista toisiinsa ja toiseksi nimen on oltava historiallisesti uskottava. Kansallisbibliografian kannalta oleellista on, että jokaiselle henkilölle on yksi mahdollisimman täydellinen nimi ja kerrotaan henkilöstä eri yhteyksissä käytetyistä muista nimimuodoista.

Esimerkki henkilön useista käyttöönottamista nimistä ja nimien variaatioista

Lassila, Majju, 1868-1918 (= bibliografiassa käytetty ohjeellinen nimi)

Lasila, Majo, 1866-1918 (= katso-viittaus johtaa ohjeelliseen nimeen)

, , 1866-1918 (= katso-viittaus johtaa ohjeelliseen nimeen)

Rantamala, Irmari, 1866-1918 (= rinnakkainen, toinen henkilön käyttämä ohjeellinen nimi, josta on johdettu "Katso myös" -viittaus)

Katso myös: Rantamala, Ilmari, 18166-1918

Katso myös: Untola, Algot, 1866-1918

Katso myös: Vatanen, J. I.,1866-1918

Henkilö- ja yhteisönimien translitteroinnin nykytilanne

Kirja- ja musiikkiaineistoissa on henkilönimissä käytössä SFS 4900 : 1998-08-17 Kyrillisten kielten translitterointi.
Yhteisöjen nimissä käytetään kirja-aineistoissa ISO 9 –standardia ja musiikkiaineistoissa SFS 4900 : 1998-08-17 -standardia
Muiden kielten translitteroinnissa käytetään julkaisussa olevaa muotoa, mikäli sitä ei ole saatavissa käytetään seuraavia:
SFS 5755 : 1993-03-15 Arabian kielen translitteraatio
SFS 5807 : 2008-02-11 Kreikan kielen kansallinen translitteraatio ja transkriptio (nykykreikka)
SFS 5824 : 1998-03-30 Heprealaisen kirjaimiston translitteraatio
ISO :1995 (E) –standardi Suomalaisugrilaiset kielet

Kiinan-, korean-, japaninkieliset nimet translitteroidaan tapauskohtaisesti.

Tietosuojan takia elävien henkilöiden syntymävuosia ei datassa esitetä.

Asiasanoitus

Tietokirjallisuuden sisällönkuvailu Yleisen suomalaisen asiasanaston (YSA) asiasanoilla aloitettiin vuonna 1987, UDK-luokitus 1972 ja yleisten kirjastojen YKL-luokitus 1988. Myös vanhempia julkaisuja on eri hankkeiden yhteydessä takautuvasti asiasanoitettu ja luokitettu. 25 % ennen vuotta 1900 julkaistua aineistoa on tällä hetkellä udk-luokitus. Kaikkiaan tietokirjallisuutta on noin 620 000 nimekettä, joista noin 51 % on asiasanoitettu. Kaunokirjallisuutta ei asiasanoiteta.

Digitoitaviin aineistoihin lisätään tarvittaessa UDK-luokitus ja/tai sisällönkuvailu.